

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění
Ateliér malířství I / škola Roberta Šalandy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MALÉ LALULÁ

SMALL LALULA

Téma: Narace ve způsobu vidění

Theme: Narration in the Way of Seeing

Vypracovala: Eva Hérová

Vedoucí diplomové práce: MgA. Robert Šalanda

Oponent diplomové práce: prof. Miroslav Petříček, Dr.

Akademický rok 2018/2019

„Fenomenologická přednáška je nutně jakoby o něčem „jiném“, než udává její název, protože k věci není nikdy vhodné přistoupit rovnou, jestliže nám nemá zmizet z pohledu. Věc stačí obcházet, a když nic nevynucujeme, objevuje se sama. Platí to pro početí, které, je-li vyžadováno, nenastává, platí to pro řešení problémů, které se dostavuje samo v okamžiku, kdy o něj neusilujeme.“

Petr Rezek – Tělo, věc a skutečnost

Jaké jsou hranice narace v obraze a jak ji otevřít divákovi? A není otevřená narace už ze své podstaty protimluv?

Pojem „narace“ má tu výhodu, že k němu člověk nemá takovou tendenci přistoupit rovnou, ale může zůstat ve stavu obhlížení. „Příběh“ nebo „vyprávění“ jsou slova natolik jasná, až znejasňují – obsahy s nimi spojené vytanou na mysli rovnou a my jsme v očekávání nějakého (dynamického) epického celku se strukturou začátku, zápletky a vyústění. J. Hillis Miller ve svém článku *Narativ* uvádí, že vyprávění může mít podobu vtipu, reklamy, snu, že vyprávěním jsou nejen povídky, romány a epické básně, ale i lyrická poezie, dramata a platonské dialogy. Zároveň píše (a o stejném faktu se zmiňuje i David Novitz v článku *Umění, narativ a lidská povaha*), že „narativ“ je forma **komentáře** – druhem sdělení, kde jsou skutečnosti uváděné **selektivně** a **hodnota** jednotlivých událostí vyplývá až z vyústění zápletky.

Narace v obraze sice probíhá jinak než v literatuře, nicméně figurální obrazy jsou instinktivně chápány jako narativní. I portrét, se svou prezentací atributů může odkazovat k nějakým dějům nebo k fiktivnímu vyprávění, jak si portrétovaný přál být spatřen. Figurální naraci jsem se věnovala do třetího ročníku, po změně vedení ateliéru následoval odklon. Přes substituci člověka v obraze za pomocí jeho oblečení po úplnou absenci lidské figury a zaměření se na pozadí, které se stalo tématem samo o sobě. Zpětně chápu, proč mé práce s tématem pozadí nikdy nenabýly zcela abstraktní formu. Aby se tak mohlo stát, musel by být důraz kladen na proces malby samotné nebo

by mohl abstraktně pouze působit, ale prvotní impulz k tvorbě by vycházel z reality tak, jako je to v případě děl Vladimíra Vély, kdy vidíme něco jako přeškrtnutý čtverec nebo diamant, ale předobrazem mu je krmítko v lese. Pro mě při práci na tématu pozadí stále podvědomě hrál hlavní úlohu člověk – krajina se tak stala metaforou, environmentem, dokladem lidské existence nebo případným jevištěm.

V obraze nelze upustit od **selekce zobrazeného** v tom smyslu, že se jedná o uzavřenou sumu „objektů“. Obraz, fotografii, grafiku, kresbu vnímáme naráz (pomineme-li pohyby očí, které se zastavují u jednotlivých částí díla). Otázkou tedy je, jak i přes nutnou selekci (výběr autora) lze docílit větší otevřenosti pro diváka.

První strategií by mohla být universálnější povaha tvaru „objektu“ prezentovaného na obraze. Díky ní může být „objekt“ rozečten na vícero způsobů (podle individuality diváka). Dalšími faktory, které hrají velkou roli při tomto rozečítání jsou barva a kontext - kontext jak v rámci samotného obrazu (velikost „objektu“ a kompozice), tak skupiny obrazů i celkové instalace. Barva je hodně silným vodítkem, jak zasadit „objekt“ do určité skupiny konotací. Je-li dostatečně jasný tvar „objektu“, může být barva volnější. Není-li v tomto případě barva zvolena volněji, může obraz přicházet o další možné asociace nebo se stát nedůmyslným až rigidním. Naopak u obecnějšího „objektu“ barva dovoluje ukázat na denotát, který by jen díky tvaru automaticky nevyplýnul - např. u dvojice mých obrazů Plocha, se díky zelené barvě stává denotátem příroda, s jinou použitou barvou by se obsah změnil.

Další strategií k větší otevřenosti interpretace je, jak je už naznačeno výše, spojení jednotlivých obrazů do větších celků a jejich rozmístění a výběr v konečné instalaci. V první fázi přemýšlení nad vytvořením takového celku jsem hodně myslela na triptychy Zdeňka Sýkory, kdy v každém dalším obraze triptychu přibývá nějaký element a působí jako určitý vývoj události. Má tvorba ale není sdostatek abstraktní na to, aby podobný přístup nepůsobil spíš jako komixový strip. Jako šťastnější přístup se mi jevílo použití různých výjevů stojících vedle sebe. Z toho se odvodil i menší rozměr pláten, aby i při větším počtu bylo možno jednotlivé soubory vnímat dohromady. Až později jsem

zjistila, že v souboru mi stačí mnohdy jen dvě plátna. Konečné instalační řešení, paneláž v půdorysu průchozí šipky, umožňuje propojení dvou skupin motivů, kde každá zabírá jednu stranu pláště paneláže. Nejvíce je to zřejmé z frontálního pohledu.

Všechny tyto postupy zvou diváka ke hře asociací a hledání vlastního kódu k předloženým dílům.

Tento přístup zároveň nechává možnost být překvapen i pro mne. Ke každému plátnu sice přistupuji s konkrétním záměrem obhlížet určitý motiv, jeho přesné vyznění si ale na začátku nedefinuji a obsah se dostavuje dialogem s plátnem a reagováním na již vzniklé. Obsah se dostavuje formou – kontrastem stylů, výřezy, vizuálně nelogickým vbíháním plánů do sebe. Vizualita je do jisté míry ovlivněna skicami vznikajícími na tabletu, vektorovou grafikou a indie hrami.

Název diplomové práce jako odkaz na báseň Christiana Morgensterna vybízí, doufám, k podobné hravosti a poukazuje na konstitutivní prvek náhody celého souboru.

SEZNAM LITERATURY:

- Barthes, Roland. *Mytologie*. 2. vyd. Praha: Dokořán, 2007. 170 s
- Berger, John. *O pohledu*. 1. vyd. Praha: Agite/FRA, 2009. 225 s
- Berger, John. *Způsoby vidění*. 1. vyd. Praha: Labyrint, 2016. 152 s
- Brukner, Filip. *Poetický slovník*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997. 365 s
- Koren, Leonard. *Wabi-sabi pro umělce, designéry, básníky a filosofy*. 1. vyd. Praha: K-A-V-K-A, 2016. 93 s
- Mitchell, William. *Teorie obrazu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2016. 478 s
- Papoušek, Veberová, Skalický, Bílek. *Jazyky reprezentace*. 1.vyd. Praha: Akropolis, 2012. 308 s
- Petříček, Miroslav. *Myšlení obrazem*. 1.vyd. Praha: Hermann&synové, 2009. 204 s
- Rezek, Petr. *Tělo, věc a skutečnost*. 2. Vyd. Praha: Ztichlá klika, 2010. 350s
-
- Carr, David. Narativ a skutečnost: kontinualistická perspektiva. Aluze 1/2012
- Miller, J. Hillis. Narativ. Aluze 1/2008
- Novitz, David. Umění, narativ a lidská povaha. Aluze 3/2009
- Zerweck. Bruno. Nespolehlivé vyprávění v dějinném kontextu: Nespolehlivost a kulturní diskurz v narativní fikci. Aluze 3/2009